

شکل کالبدی تهران

راهنمایی برای یک سیاست طراحی شهری هماهنگ

عنوان بخشی از یک سیستم محاوره‌ای است تا بر مسایل ذهنی و سلیقه‌ای درباره شکل بصری آن عناصر.

مشکلات موجود بر سر راه هدایت و کنترل شکل کالبدی شهر

در حال حاضر در تهران چارچوب عملی سیستماتیک و هماهنگی برای رویارویی موثر با مسایلی که بر شکل سه بعدی شهر و عملکردها تأثیر می‌گذارند، وجود ندارد. شهرداری تهران از نظر پرسنل، منابع و حمایت فنی برای هدایت موثر توسعه کالبدی در مضیقه است. یکی از اساسی‌ترین مشکلات آن است که شهرداری قانوناً موظف شده تا امور کنترل توسعه و برنامه ریزی شهری خود را بر اساس طرح جامعی که به انحراف همگان ناقص و کهنه است به انجام رساند.

تنها نهاد دولتی دیگر که از نظر قانونی مسئولیت هدایت رشد و فرم شهر را داراست، شورای شهر تهران (TDC) و معاونت مربوط است. همین اواخر، عواملی چند باعث شده اند تا فعالیت موثر TDC غیر ممکن شود یا حداقل نتواند فعالیت هایش را با شهرداری تهران هماهنگ سازد. برای مثال TDC مسئولیت بررسی پروژه‌های اصلی خارج از محدوده پنج ساله تهران را بر عهده داشته است. اما با توجه به اینکه TDC هیچگونه برنامه استراتژیک برای رشد و توسعه منطقه پایتخت در اختیار ندارد و فاقد معیار لازم برای ارزیابی پروژه‌هاست و از نبود کانال موثر برای هماهنگی نزدیک با شهرداری رنج می‌برد، نمی‌توان انتظار داشت که فرآیند بررسی پروژه‌ها به خوبی انجام گیرد یا به تصمیم‌گیری‌های اساسی منجر شود.

البته، فعالیت TDC در طول سال گذشته و تحولات اخیر و تغییراتی که در ساختار دولتی تهران پیشنهاد شده است، تصور بالا را تغییر داده تا آنجا که امروزه چشم انداز بهتری از فرآیند برنامه ریزی و کنترل توسعه شهر نسبت به گذشته به چشم می‌خورد.

شاید تنها جنبه پیشنهادات حاضر که آنها را از سایر پیشنهادات که در گذشته ارائه شده متمایز می‌کند این باشد که از یک طرف بین برنامه ریزی و تحلیل استمرار و اتصال برقرار است و از طرف دیگر کنترل بخش دولتی بر اجرای پروژه‌ها و سیاست‌ها نیز توسط این

اشاره، یک سال پیش از پیروزی انقلاب اسلامی، گروهی از صاحبزنان معماری و شهرسازی در انیستیتو توسعه بین‌المللی وابسته به دانشگاه هاروارد پس از انجام مطالعاتی در قالب دبیرخانه شورای توسعه شهر تهران، گزارشی را به زبان انگلیسی تحت عنوان بالا تهیه کردند. این گزارش در ۱۳۴ صفحه در فروردین ۱۳۵۷ (آوریل ۱۹۷۸) منتشر شد.

از آنجا که در این گزارش به نکاتی اشاره می‌شود که شهر تهران در طی ۲۲ سال گذشته با آنها درگیر بوده و راه حل‌هایی ارائه می‌گردد که در برخی از مجالس تخصصی، سیاست‌گذاری و اجرایی در طول همان مدت مطرح شده اند، بر آن شدیم تا خلاصه‌ای از آن را در دسترس خوانندگان شهرنگار که علاقمند به موضوعات شهر تهران هستند، قرار دهیم. گزارش کامل در حال ترجمه شدن بوده و در آینده نزدیک در قالب کتاب توسط شرکت پردازش و برنامه ریزی شهری منتشر خواهد شد.

- ۱- ارائه چارچوبی برای تهیه سیاست‌های موثر تر و واقع‌گرایانه تر برای هدایت شکل سه بعدی و رشد کالبدی تهران.
- ۲- ارائه تصویری از ساختار اداری که برای تدوین و اجرای سیاست‌های مذکور لازم است.

تعریفی از (طراحی شهری)

در گذشته، عبارت طراحی شهری به موضوعاتی دو قالب زیبا شناسی اطلاق می‌شد، یعنی آنچه که مرتبط با شکل ساختمان‌ها در فضا، تصویر قابل مشاهده شهر، محورهای اصلی رفت و آمد، میدان‌ها، پارک‌ها و بطور کلی آنچه که مربوط به زیبا سازی محیط شهری بود.

اما برداشت‌های اخیر از طراحی شهری این تعریف را قبول ندارد. این برداشت‌ها مربوط می‌شوند به:

- ۱- به کارگیری روش‌های تحلیلی پیشرفته‌تر که می‌تواند اثرات میزان دخالت دولت در رشد طبیعی شهر را اندازه‌گیری و اثرات آن را ارزیابی کند.
- ۲- بکارگیری روش‌های اجرایی موثرتر به منظور هدایت توسعه کالبدی شهر به نفع مردم با حداقل هزینه.

گرچه عناصر کالبدی که مورد توجه طراحان شهری امروزی است همان عناصریست که قبلاً نیز با آن سرو کار داشتند (مانند ساختمان‌ها، فضاهای بین آنها و تقسیم حمل و نقل)، اما امروزه بیشتر تأکید بر مسایل عینی درباره چگونگی عملکرد آن عناصر به

پیشنهادات شکل می‌گیرد.

متخصصین شهری بر این نظر متفق هستند که جدایی که بطور سنتی بین برنامه ریزی و توسعه واقعی وجود داشته، خود مانعی برای دسترسی به اهداف بوده است. هدف اصلی در آن دسته از تلاش‌هایی که برای سازماندهی کنترل و توسعه برای شهرهای جدید و قدیمی موفق بوده‌اند، آن بوده که فرآیندی را ایجاد کنند که در آن، برنامه ریزی جامع، طراحی شهری و به کارگیری فنون کنترل برای هدایت اجرای پروژه‌ها به صورت دو طرفه و محاوره‌ای و موازی دیده شود و نه به صورت مجزا و در طول یکدیگر. به همین دلیل، پیش فرضیه پیشنهاداتی که در اینجا ارائه شده است این است که فعالیتهای مربوط به برنامه ریزی منطقه‌ای، برنامه ریزی و طراحی شهری و کنترل توسعه در یک نهاد (یعنی سازمان برنامه ریزی شهری تهران (TPA) ادغام شوند. در این سازمان، دفتر برنامه ریزی و طراحی شهری نقش بسیار اساسی در تفسیر سیاست‌ها و برنامه‌های در مقیاس منطقه‌ای که توسط دفتر برنامه ریزی منطقه‌ای تهیه می‌شوند دارد. سازمان مذکور دو نقش مهم دیگر نیز دارد:

- تدوین استراتژی برای اجرا بطوری که برنامه‌ها و سیاست‌های مذکور بتوانند بهینه تر و سریعتر اجرا شوند و باز خورد Feedback به دفتر برنامه ریزی منطقه‌ای در رابطه با این قبیل سوالات که آیا استراتژی‌های قابل اجرا و موثر وجود دارند یا خیر و اینکه احتمال اجرای موفق برنامه‌ها تا چه حد می‌باشد.

۴- تدوین استراتژی‌های واقعی و قانونی که از طریق آنها سیاست‌ها و دخالت‌ها بتوانند با کمترین هزینه ممکن برای بخش دولتی و خصوصی هر دو اجرا شوند.

مسائل و اهداف

بطور کلی دفتر برنامه ریزی و طراحی شهری با شکل کالبدی و جنبه‌های طراحی مسایلی مانند موارد زیر را در بر می‌گیرد: ترافیک و عبور و مرور امن و بدون راه‌بندان، دسترسی‌های بهتر، وضوح و خوانایی ساختار کلی شهر، جابجایی و حرکت بهتر پیاده‌ها، احیای مراکز مهم شهر، حفاظت و نگهداری دارایی‌های ارزشمند محیط شهری، بهبود محیط مسکونی در سراسر شهر (شامل موضوعاتی مانند فراهم ساختن فضای کافی برای بازی بچه‌ها در نزدیکی منزل، دسترسی بهتر به تاسیسات محله، گردش و جریان راحت تر ترافیک در سطح محله، منطقه).

نکاتی درباره دخالت و کنترل

عناصر کالبدی اصلی که می‌توانند توسط بخش دولتی کنترل شوند عبارتند از:

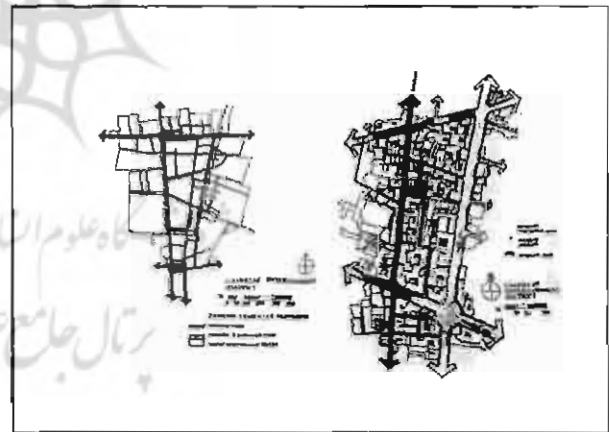
- معابر و پیاده‌روها
- پوسته سه بعدی ساختمان (ارتفاع، حجم و سطح بنا)
- دسته فعالیت‌ها در شهر
- مناطق مسکونی
- ساختمان‌های عمومی و فضاهای باز عمومی
- مناطق بازسازی و نوسازی شهری
- سایر مناطقی که برای اهدافی خاص در نظر گرفته شده‌اند
- پروژه‌های توسعه (اعم از دولتی و خصوصی) ۹ بلوک‌های بزرگ آپارتمانی، زمین‌های صنعتی، محله‌های مسکونی، شهرهای جدید)

ساختار اداری دفتر برنامه ریزی و طراحی شهری

به منظور ایجاد هماهنگی مطلوب بین همه نهادهای دولتی که با توسعه سرو کار دارند و بین بخش خصوصی و دولتی و برای ایجاد استمرار ضروری بین برنامه ریزی منطقه‌ای، برنامه ریزی شهری، طرح‌های تفصیلی و اجرایی و ساخت و اجرای طرح‌ها، معاونت TDC باید برای ایفای نقش به عنوان سازمان برنامه ریزی شهر تهران (TPA) مجدداً ایفا شود. مدیر عامل آن پاسخگوی شهردار تهران خواهد بود. اما ارتباط تنگاتنگ خود را با شورای توسعه تهران حفظ خواهد کرد. سازمان از نظر اداری از مدیریت شهرداری مجزا خواهد بود. و بودجه آن را جداگانه در اختیار خواهد گرفت. ضروریست که آیین‌نامه TPA به گونه‌ای نوشته شود که امکان جذب و استخدام کارکنان حرفه‌ای خوب با حقوق و مزایایی مشابه آنچه در بخش خصوصی پرداخت می‌شود، فراهم گردد.

TPA از دو بخش تشکیل می‌شود:

- دفتر برنامه ریزی منطقه‌ای و دفتر برنامه ریزی و طراحی شهری
- دفتر برنامه ریزی منطقه با مسایل و سیاست‌هایی که در سطح استراتژیک مطرح هستند به علاوه نحوه ارزیابی فنی آن سیاست‌ها

مسئولیت کلی دفتر برنامه ریزی و طراحی شهری

۱- تدوین مجموعه گزینه‌هایی از سیاست‌های طراحی شهری بر اساس اهداف صریح و روشن در ارتباط با شکل کالبدی و سه بعدی شهر و مطابق با اهداف و سیاست‌های بزرگ مقیاس منطقه‌ای

۲- ارزیابی هزینه فایده و اثرات چند جانبه اقدامات خاص بخش دولتی یا ارزیابی دخالت‌هایی که با کنترل و هدایت توسعه فیزیکی مرتبط می‌شوند.

۳- ارائه مجموعه گزینه‌ها و ارزیابی‌ها به عموم مردم و به تصمیم‌گیرندگان دولتی به شکلی که مسایل را به راحتی قابل درک و فنه‌کند.

سرو کار خواهد داشت.

■ دفتر برنامه ریزی و طراحی شهری با موضوعات زیر سرو کار خواهد داشت:

- ۱- مسایل مربوط به شکل کالبدی شهر
  - ۲- معیارها و قواعد کنترل توسعه و بررسی جواز ساخت
  - ۳- بطور کلی همه موضوعات طراحی شهری
- گروهی در سطح هیئت مدیره مسئول ایجاد هماهنگی بین گروه‌های برنامه ریزی منطقه‌ای و برنامه ریزی و طراحی شهری خواهد بود. شهرداری (در معاونت معماری و شهرسازی خود) همچنان مسئول بررسی جواز ساخت و صدور پروانه و اجرای ضوابط و مقررات

بودجه

تخمین زده می‌شود که سازمان برنامه ریزی تهران شامل دفتر برنامه ریزی منطقه‌ای و دفتر برنامه ریزی و طراحی شهر تهران خواهد توانست بر اساس بودجه سالانه یکصد میلیون ریال (۱/۵ میلیون دلار) فعالیت نماید.

پیشنهادات

پیشنهادات اصلی گزارش موارد زیر می‌شود:

- ۱- تاسیس دفتر برنامه ریزی و طراحی شهری که مکمل دفتر برنامه ریزی منطقه‌ای در سازمان برنامه ریزی شهر تهران شود.
- ۲- جذب و استخدام نیروی انسانی متخصص برای TPA با حقوق و مزایایی مشابه آنچه در بخش خصوصی پرداخت می‌شود.
- ۳- تقویت معاونت‌ها و زیر مجموعه‌هایی از شهرداری که با کنترل توسعه و آنچه که مربوط به برنامه ریزی شهری، ترافیک و بررسی جواز ساخت می‌شود، مربوط هستند.
- ۴- پذیرش اصل استمرار و مرتبط بودن سطوح مختلف برنامه ریزی، کنترل و اجرا شامل مقیاس‌های منطقه‌ای، شهری، منطقه شهری و طراحی شهری
- ۵- تاسیس حدود ۸۰ منطقه برنامه ریزی در سطح محله در تهران که بتواند مکانیزمی برای مشارکت محلی در برنامه ریزی و کنترل رشد محله فراهم سازد.

۶- تدوین مجموعه‌ای جامع از معیارهای طراحی برای ارزیابی منصفانه و بیطرفانه همه پروژه‌ها و ساخت و سازهای مهم در تهران و بر اساس هماهنگی با سیاست‌های توسعه در سطح منطقه‌ای

۷- تهیه طرح جامع ترافیک و حمل و نقل در شهر با همکاری شهرداری، TPA و وزارت راه و ترابری

۸- بکارگیری روش‌های تحلیلی (علمی) در ارزیابی گزینه‌های مختلف سیاست‌ها یا دخالت‌هایی که شکل کالبدی شهر و کارکرد آنها را بهبود می‌بخشد.

۹- بکارگیری روش‌های کنترل توسعه برای دستیابی به اهداف مورد نظر توسعه با کمترین هزینه برای مردم

۱۰- گسترش تحقیقات در زمینه برنامه ریزی و طراحی شهری که در مرکز تحقیقات ساختمان مسکن صورت می‌گیرد و اشاعه اطلاعات در این زمینه‌ها

۱۱- شناسایی و انتخاب مناطقی از تهران به عنوان مناطق با اهداف خاص (به همراه قوانین مناسب) برای اهدافی مانند بازسازی، بهبود حرکت پیاده، تشویق ارتباط و افزایش دسترسی به فرصت‌ها، احیای مراکز مهم موجود، حفاظت از مناطقی که دارای ویژگی‌های منحصر به فرد یا خاصی هستند.

۱۲- بکارگیری توانایی‌های فنی دفتر برنامه ریزی و طراحی شهری برای کمک‌رسانی به سازمان برنامه ریزی تهران برای تهیه طرح‌های تفصیلی و اجرای سیاست‌ها و استراتژی‌های بزرگ مقیاس منطقه‌ای (مانند سیاست‌گذاری درباره پارکینگ در مرکز تجاری شهری CBD) تقویت مراکز ماندنی و با ارزش، بهبود جریان حرکت

شهرسازی خواهد بود. احتمالاً به تقویت نیروی انسانی و منابع آن معاونت خواهد بود و در این مسیر، جذب نظر TPA ضروریست.

روش‌های اجرا

آنچه که در این گزارش به عنوان نیروی حرفه‌ای و خلاق پیشنهاد شده است اشاره دارد به متخصصانی که دارای دانش لازم و کافی هستند. برای انجام انواع روش‌های جدید که در سال‌های اخیر برای بهبود کنترل توسعه کالبدی با کمترین هزینه مطرح شده‌اند. در فصل چهارم در این گزارش، تعدادی از این روش‌ها شامل منطقه بندی انگیزشی، منطقه بندی با اهداف خاص، انتقال امتیاز ساخت و ساز، سیستم‌های تشویقی در بررسی جواز ساخت و توسعه واحد برنامه ریزی تشریح شده‌اند.

البته لازم است این روش‌ها با شرایط و محدودیت‌های خاص ایران و تهران منطبق شوند و توسط تیمی مبتکر شامل شهرسازان، معماران و متخصصین شهری ایرانی، نظراتی مستمر بر نحوه استفاده آنها حاکم باشد. چنین کنترلی در همان ساختاری که در اینجا پیشنهاد شده است امکان‌پذیر خواهد بود.

سواره و پیاده در مناطق پر تردد، تشویق حرکت پیاده در مقابل حرکت سواره از طریق بهبود سیستم پیاده روها و...

چارچوب و اهداف گزارش

انگیزه تهیه این گزارش ارائه طرح شهری برای تهران با ارائه کتابچه راهنما برای اصول طراحی شهری نبود بلکه گزارشی است به منظور ارائه فرآیند و چارچوب اداری برای بکارگیری موثر منابع که از طریق آن، بخش دولتی بتواند شکل کالبدی شهر تهران را هدایت و کنترل کند. هدف در اینجا بهبود کارکرد شهر، بهبود تصویر بصری آن و ارتقای کیفیت زندگی شهروندان است.

برخی از پیشنهاداتی که در این گزارش آمده است قبلاً نیز در جاهای دیگر به شکلی متفاوت عنوان شده اند. برای مثال در طرح جامع تهران که حدود یک دهه پیش ارائه شد. نیز تأسیس یک سازمان قوی به عنوان متولی برنامه ریزی تهران مطرح شده بود. پس سوال مطرح می شود بدین ترتیب که تفاوت پیشنهادات حاضر با آنچه در گذشته مطرح شده اند، در چیست؟

یکی از موانعی که بر سر برنامه ریزی و کنترل رشد تهران وجود داشته و دارد، طبیعت ناهماهنگ و مقطعی دخالت های دولت بوده است. با وجود یک طرح جامع برای تهران. هنوز فرآیند جامع برای به روز نگه داشتن مواد مندرج در آن، مطرح کردن موارد جدید یا اجرای آنها وجود ندارد.

امروزه ما بیش از گذشته، فضای بالقوه برای ایجاد یک برخورد سیستمی با برنامه ریزی و مدیریت شهری شکل گرفته است. ما بر این اعتقاد هستیم که عواملی چند که در زیر بدان ها اشاره شد ادر حال حاضر موجود هستند و این دید خوشبینانه تری را برای دخالت موثرتر دولت در هدایت رشد و شکل تهران امکان پذیر ساخته است:

۱- امروزه پایه فنی تهیه و ارزیابی پیشنهادات برنامه ریزی نسبت به گذشته قوی تر است. از همه شاخص تر اینکه، زمینه برای ایجاد فرآیندی پخته تر برای پیش بینی و ارزیابی تاثیرات دخالت برنامه ریزی بر اساس مدل دوسویه و محاوره ای کاربری زمین - حمل و نقل که برای منطقه تهران توسط دبیرخانه شورای توسعه تهران تهیه شده است، وجود دارد.

۲- امکان وجود فرآیندی جامع تر، تحلیل گرایانه و هماهنگ تر برای هدایت رشد تهران تبعات مهم سیاسی دارد. یکی از علل شکست طرح جامع به عنوان ابزار هدایت توسعه، وجود مقاومت سیاسی که برخی از پیشنهادات اصلی آن ایجاد می کرده بوده است. سیاستمداران نسبت به ایجاد تعهد مالی برای اجرای سیاست هایی که به تبعات آتی آن چندان روشن نیست، مقاومت ورزند. اما برخورد و روش هماهنگی که در این گزارش مطرح شده اینگونه مقاومت های سیاسی را نسبت به تغییر و تحولات کاهش می دهد زیرا این امکان را فراهم می کند که چشم انداز دقیق تری از هم تبعات آتی دخالت های دولتی به تصویر درآید و هم برای اعمال قدرت دولت برای اجرای سیاست هایش محدودیت های صریح و روشنی مشخص می نماید.

۳- پیشنهاداتی که در اینجا ارائه شده (بالاخص در مورد فرآیند

برنامه ریزی)، برای تصمیم گیرندگان از سه نظر می تواند پایه ای مطمئن برای پیش بینی آینده باشد زیرا اطلاعات بهتری را درباره موارد زیر فراهم میکند:

الف- اطلاعات درباره منافع و فوایدی که از سیاست ها یا اقدامات خاصی نسبت به هزینه ای که صرف می شود، عاید می گردد.

ب- اطلاعات درباره اثرات (مثبت و منفی) هر یک از دخالت ها با استفاده از مدل جامع منطقی.

ج- اطلاعات درباره حد و میزان نسبی دستکاری و دخالت در فعالیت های بخش خصوصی برای اجرای هر نوع سیاستی.

طراحی شهری در طیف مقیاس برنامه ریزی

در این گزارش، اصل بر این است که موضوعاتی که مورد توجه طراحان شهری قرار می گیرند غیر قابل تمایز با موضوعاتی هستند که مورد توجه برنامه ریزان شهری و منطقه ای واقع می شود. متخصصان هر یک از این نوع برنامه ریزی ها با مقیاس ها و جنبه های مختلف از یک موضوع اصلی سرو کار دارند که همان بهبود سازمان فضایی فعالیت ها و بهبود سیستم جابجایی در منطقه شهری است.

اگر دخالت دولتی به منظور دسترسی به حداکثر فواید ممکن صورت می گیرد، چاره ای نیست جز آنکه از بطن مجموعه ای هماهنگ از سیاست های خاصی بیرون آید که در همه سطوح سلسله مراتب شهری عمل میکنند (این سطوح شامل منطقه، شهر، مناطق شهر و دسته هایی از ساختمان ها و فضا می شود).

برای مثال، همانگونه که یک طراح شهری نمی تواند مسئله ترافیک مرکز شهر را بدون شناخت کاربری اراضی و سیستم حمل و نقل در منطقه ای بزرگتر حل کند، برنامه ریز منطقه ای نیز نمی توان مشکلات مرکز شهر را فقط با ارائه سیاست های استراتژیک و منطقه ای حل کند. در اصل او نیز باید به طرح های تفصیلی و مشخصاتی که مهندسين ترافیک و طراحان شهری به آن متکی هستند، اتکا کند تا بتوانند از کارآمدترین راه ممکن سیاست های کلی را (مانند محدودیت پارکینگ در مرکز شهر، ایجاد خط مخصوص اتوبوس. تعیین تراکم های ساختمانی و تجاری) به اجرا بگذارند.

بنابر این نقش طراح شهر در اینجا به عنوان بخشی اساسی از کل طیف مقیاس برنامه ریزی دیده شده است.

هدایت و کنترل شکل سه بعدی شهر می تواند و باید بر پایه سیاست های استراتژیک کلی (یعنی در سطح منطقه) قرار گیرد به همین ترتیب، تدوین و بکارگیری سیاست های استراتژیک در مقیاس منطقه ای باید بر درکی واقع بینانه از مکانیزم های اجرایی تفصیلی و امکان پذیر آنها در جهان واقعی صورت پذیرد.

این روش سیستمی جامع برای هدایت رشد و شکل شهر می تواند برنامه ریزی تحلیلی و سیاست گذاری را با طراحی جزئی و اجرا در یک فرآیند پویا و مستمر ادغام سازد. این روش بطور تفصیلی تر در گزارشی مکمل تحت عنوان توسعه استراتژیک منطقه تهران بزرگ

به راهنمایی برای فرآیند برنامه ریزی جامع (۱۹۷۷) مطرح شده و درون مایه زیر بنایی برای پیشنهاداتی که در گزارش حاضر آمده است، فراهم می کند.

بنابر این اهداف اصلی در گزارش حاضر شامل موارد زیر می شود:

- ۱- نمایان ساختن این مطلب که هدایت و کنترل بهتری برای شکل کالبدی تهران لازم است.

- ۲- نمایان ساختن این مطلب که دخالت بخش خصوصی در طراحی شهری و هدایت توسعه امکان پذیر است (چه از نظر هزینه و چه از بعد بازسازی اداری).

- ۳- تعریف نقش یک سازمان قوی برای کنترل توسعه و طراحی شهری در درون ساختار موجود شهرداری و در بطن اقدامات برنامه ریزی کلان مقیاس تر که در سطح منطقه ای و ملی صورت پذیرد.

- ۴- نمایش انواع اقدامات، دخالت ها و ابتکارات (به شکل متنی و گرافیکی) که نهادهای پیشنهادی در این گزارش مسئول آن هستند.

بخش تصویری گزارش

شکل ظاهری این گزارش ممکن است شباهت زیادی با گزارش های سیاست گذاری که سازمان ها برای رویارویی با مسایل منطقه ای در سطح استراتژیک تهیه می کنند، نداشته باشد.

یکی از دلایل آن از مباحثی که در فوق آمد، بیرون می آید. بدین ترتیب که دخالت های جزئی طراحی شهری نیز باید به سطوح بزرگ مقیاس تر از سلسله مراتب برنامه ریزی متصل باشد.

اما دلیل مهم دیگر برای ارائه گزارشی که مملو است از پیشنهادات طراحی آنهم به شکل گرافیکی این است که امید داریم این گزارش به عنوان الگو و نمونه ای برای نقش اطلاع رسانی دولتی در نهاد طراحی شهری نیز عمل کند. این گزارش (بالاخص در فصول ۳ و ۴) به شکل تصویری سعی دارد انواع اطلاعات متنی (توصیفی) و

گرافیکی را که برای دفتر برنامه ریزی و طراحی شهری ممکن است تهیه می شود، مطرح سازد. هرگاه لازم باشد، مسایل مهم مربوط به شکل کالبدی شهر به صورت مناظره، اجماع نظر یا اقدام عملی مطرح شود، اینگونه اطلاعات می تواند چاپ و انتشار یابد.

اگرچه اعتقاد داریم که امروز امکان کمی کردن و ارزیابی علمی اثرات دخالت های دولتی در شکل دهی کالبد شهر فراهم تر از گذشته است، بر این باور نیز هستیم که بسیاری از اقداماتی که به منظور بهبود کیفیت زندگی و محیط بصری صورت می گیرد،

عنصر ذاتی و درونی ذهنی بودن را نیز داراست. نه امکان دارد و نه مطلوب است که تلاش کنیم ارزش های روانی، فرهنگی یا روحی را در قد و قواره پول کمی کنیم؛ لذا ذاتی را که انسان از طریق تجربه حسی محیط کالبدی خود کسب می کند (مانند کوه های پوشیده از

برف، یادبود تاریخی مذهبی، یا نیمکت مورد علاقه زیر درختی در پارک محله و) دقیقاً به همین دلیل، دخالت قابل دفاع دولتی در اموری مانند طراحی شهری نسبت به امور فنی تر (مانند مکانیابی صنایع) وظیفه دولت را برای ارتقای سطح آگاهی عموم مردم

سنگین تر می سازد.

مسایل طراحی شهری باید به شکلی مطرح شود که سطح آگاهی یک فرد متوسط جامعه را نسبت به محیطش و نسبت به امکانات بالقوه برای بهبود آن و هزینه و گزینه های مختلف برای دستیابی به آن اهداف، بالا برد.

این گزارش می تواند به هدف ارزشمندی دست یابد اگر صفحات بعدی بتوانند سطح آگاهی عموم را نسبت به مسایل طراحی شهری بالا ببرند و بحث و مناظره ای را در حول محور تدوین سیاسی جامع تر و موثرتر برای شکل دهی به کالبد تهران باز کنند.

هیچ یک از تحلیل ها یا پیشنهادات خاص طراحی که در اینجا مطرح شده اند به عنوان راه حل نهایی یا حتی به عنوان تنها راه حل نباید تلقی کرد.

بلکه، بطور کل از آنها برای نمایش یک فرآیند و یک روش برای سازماندهی موضوعات مربوط به شکل کالبدی شهر و برای مواجه ساختن آن موضوعات با تحلیلی جامع و عینی و برای طرح موضوعات در سطح وسیع عمومی استفاده می شود بطوریکه

تصمیم گیرندگان دولت و عموم مردم هر دو بتوانند در تصمیم گیری آینده شهر خود مشارکت ورزند.

ساختار گزارش

این گزارش به دو بخش اصلی تقسیم می شود:

۱- اولین فصل از بخش یک به این سوالات می پردازند که:

۱- منظور از طراحی شهری چیست؟

۲- مسایل و مشکلاتی که دفتر برنامه ریزی و طراحی شهری با آن مواجه خواهد بود کدامند؟

۳- به چه نحو آن دفتر می تواند در رفع مشکلات مفید واقع شود؟

۴- فصل دوم از همین بخش اهداف کلی، مسئولیت ها و حدود دخالت سازمان برنامه ریزی تهران را همراه با جزئیاتی بیشتر درباره دفتر برنامه ریزی و طراحی شهری مطرح می سازد. در اینجا نقش

این سازمان درون شهرداری و ساختار دولتی منطقه تعریف شده است و بالاخره تخمینی برای هزینه سالانه آن سازمان نیز ارائه شده است.

دومین بخش در این گزارش هدف خاص و محدودتری را دنبال می کند؛ با بکارگیری مثال هایی که برای شهروندان تهرانی آشنا و ملموس هستند تلاش می شود تا نقش دفتر برنامه ریزی و طراحی شهر را در عمل نشان دهند. وظایف اصلی این دفتر شامل تهیه

گزینه های مختلف سیاست ها و برنامه ها برای کالبد شهر و ارائه آنها به عموم مردم است. بدین سان مردم از نحوه هدایت و کنترل رشد شهر و شکل سه بعدی آن توسط بخش دولتی آگاه شوند.

فصل سوم بر اصول طراحی و فصل چهارم بر اصول اجرا متمرکز شده اند.